

Alföldi erdőtelepítések károsítói és a gyakorlati megvalósítás kérdése

Írta: Ferenczy Ferenc.

A közelmúltban nagy népszerűségnek örvendett s legújabbán ismét életre kapott eszme napszámosai itt a végeken örömtől dobbanó szívvel köszöntjük annak egyre gyakrabban s már nemcsak a szakkörökben, hanem legfelsőbb helyről is elhangzó megnyilatkozásait és a zöldköntösű „Erdészeti Lapok”-at forgatva, remény szárnyán álmondjuk meg a „legnagyobb magyar” egyik álmát — a délibábos alföldi erdők képében.

Hála és elismerés illeti a mi Krónikásunkat, aki „Krónikájában” ezt az eszmét s annak végrehajtását a jelen generáció kötelességének tekintve, azt, az első fellobbanást követő nagyobb csend idején sem hagyta pihenni, hanem minden téren megnyilatkozó lelkes tevékenységgel a közérdeklődés központjába jutatta.

A sok lelkes gondolat, az annyi érzésről tanuskodó értékes tapasztalatok közreadása és megjelenése ma már annyira tisztázták a gyakorlati megvalósítás kérdését is, hogy az 1923. évi XIX. t.-c. mielőbbi komoly végrehajtását csak az állandóan hangoztatott pénzügyi okok késleltetik.

Előljáráim bizalma folytán magamnak is ezen ügygel kapcsolatos munkakör jutott osztályrészül, s így kötelességszerűen óhajtanék az ügy szolgálatára lenni, amidőn az alföldi fásítások létesítésénél előrelátható károsításokról — mint a gyakorlati végrehajtás várható nehézségeiről — szerzett tapasztalataimat röviden közreadom.

Az Alföldfásítással kapcsolatban már eddig is örvendetesen szépszámmal megjelent közlemények, röpiratok és értékes hozzászólásokból úgy látom, hogy e téren kiváló szakembereink a várható károsítás kérdésének megfelelő fontosságot nem tulajdonítanak és csak elvétve, röviden emlékeznek meg arról. Sőt az 1923. évi XIX. t.-c.-ben az úgynevezett alföldfásítási törvényben, de a 7444—1925. F. M. sz. végrehajtási utasításban sem találunk a védelemre megfelelő intézkedéseket. Már pedig eddigi néhányesztendő munkálkodásom alatt is sajnosan kellett ta-

pasztalnom, hogy a sikertelenség látszatát és az elkedvetlenedést legtöbbször az előre nem látott, de mindannyiszor bekövetkezett károsítások váltották ki.

Erdőhivatai kerületem nem egy községében szépen megindult és sikerrel biztató kísérleti telepítést, főleg gazdasági fásítást tett tönkre már eddig is az emberi és állati károsítások előre nem sejtett mértéke.

Első helyre teszem az emberi kártételeket, mert sajnálattal kell leszögezni, hogy itt a Felső-Tisza vidékén (nem tudom az Alföld többi részén is így van-e?) a köznép lelkéből teljesen hiányzik az érzék a fa, az erdő iránt, nincs benne semmi vonzalom iránta. Úgy látszik, hogy őseink vonzalmát és acélos lelki rugalmasságát „Hadúr”-ral együtt (akinek hajdan erdők mélyén áldoztunk) elvesztettük és a magyar pusztákra nehezedő őszi sötét ködben nincs egy útszéli fasor, amely a helyes irányba vezető utat mutatná.

Ennek a fa és erdő iránti érzéketlenségnek legyőzése képezi a gyakorlati megvalósítás első és legnagyobb akadályát. Mert elképzelhető, hogy milyen nehéz az olyan birtokossal a fásításhoz szükséges csekély anyagi áldozatokról és annak gazdaságos voltáról értekezni, akinek most már harmadízben nagy költséggel és sikerrel megtelepített több kilométer hosszú határmenti gazdasági fasorát a tegnapi vásár alkalmával ott járókelők 90 százalékgig kitördelték és a szebb reményekre jogosító facsoportokat jószágaikkal legázoltatták.

Elszomorító a kép, ami az emberi károsítások következtében itt lépten-nyomon elénk tárul; azonban még ennél is szomorúbb azon körülmény, hogy a fát és erdőt kedvelő és az alföldfásítási akció nagy fontosságát megértő és átérző birtokososztály és közigazgatási hatóságok is bizonyos rezignációval állapítják meg, hogy ezidőszerint ez ellen tenni nem lehet.

A fehérhollóként bejelentett tettesek legjobb esetben az 1894. évi XII. t.-c. — a mezőrendőri törvény — alapján vonhatók felelősségre, sajnos, a gyakorlatban igen kevés eredménnyel. Az 1879. évi XXXI. t.-c. második címében foglalt és a gyakorlatban jól bevált megtorló intézkedések csak kimondottan erdőkre vonatkoznak; tehát az új erdőtörvény volna hivatva erre vonatko-

zólal is üdvös intézkedéseket és tiszta helyzetet teremteni. Egyelőre és sürgősen vármegyei szabályrendeletek útján és a csendőrség eredményesnek ígérkező igénybevételével lehetne a visszaéléseknek ideiglenesen elejét venni.

Legfontosabbnak látnám azonban mindenekfelett már az iskolákban, a népműveléssel karöltve, a serdülő gyermekek fogékony lelkébe oltani a fák, növények szeretetét és védelmét, ezenkívül községekben a sportoktatói tanfolyamok keretében és ismeretterjesztő előadások alkalmával lehetne és kellene ezen szükséges felvilágosító munkát eredményesen folytatni.

Úgy vélem, hogy az ügy érdekében fontos szolgálatot tennének azon kartársak, birtokosok és bárki, akik ezen a téren szerzett tapasztalataikat és eredményesnek mutakozó eszméiket közreadnák, mert ezáltal az évenként pusztulásra ítélt sokszázzer facsemete megmentésén kívül az előbb említett fásítási hajlam és áldozatkészség is fokozható lenne.

A háziállatok kártétele, különösen a legeltetéssel kapcsolatban, mindnyájunk előtt közismert, s főleg legelőkön vagy azok szomszédságában eszközölt fásítások megóvása okoz nehézséget, különösen ha az emberi rosszakarat is közrejátszik; azonban ezek felderítése és megakadályozása már lényegesen könnyebb feladat, mint emberi kártételek eseteiben.

Az állati károsítók közül itteni tapasztalatok szerint első hely illeti meg a mezei nyulat, amely a fátlan községek határában mezőgazdaságilag művelt területek között elsőízben megjelenő kísérleti ültetéseket a hosszú és különösen havas teleken teljesen tőre rágja. Ha pedig kiadósabb lakomára van kilátás, a környékről összegyűlve, még a 4—5 éves ültetéseket is tönkreteszik.

Különösen a szil, vadkörte, ámorfa, akác és fenyőfélék csemetéi esnek elsősorban a vadrágásnak áldozatul, ezek után kerül sor a tölgyek, fűz, nyár és egyéb fafajokra. Legkevésbé szenvednek a kőrifélék és juharok.

Hogy pedig a szikes talajon nagy költséggel megtelepített és gonddal nevelt fiatalosok tönkretétele mit jelent, azt bővebben a gyakorlati fásítással küzdő birtokosok és erdészeti személyzet előtt azt hiszem vázolni felesleges. Ez ellen egyedüli célravezető

és biztos védelemnek a sűrűhálózatú drótkerítést tartom, mert a különböző vegyszerekkel való permetezés vagy bekenés éppen úgy nem nyújt itt sem védelmet, mint az erdei vágásokban megkísérelt alkalmazása. A mai nehéz gazdasági helyzetben a tulajdonosok ezen nagyobb költséget igénylő megterhelésre nem kötelezhetőek, tehát ahol a talaj és egyéb viszonyok megengedik, alkalmazzunk az erdősítéseknel inkább oly fanemeket, amelyeket a vad nem kedvel, minthogy állandó visszavágásokkal és pótlásokkal kísérletezzünk. Legcélravezetőbb nagyobb területen elszórtan és egyszerre megtelepíteni az erdőket és fasorokat, miáltal a vadra annyira fontos újdonság ingerét is elveszti.

Fasoroknál sikerrel alkalmazható a nád, sás, tengeriszár vagy szalmával való bekötözés; az erdősítések nagyobb számú és apróbb csemetéinél azonban ez célszerűen már keresztül nem vihető.

Hasonló károsításokat okoz az egér és a pockok különféle fajai tömeges elszaporodásuk esetén, amikor nemcsak az ősszel vetett fmagvakat teszik tönkre, hanem elegendő téli táplálék híján a fiatalabb facsemeték rügyeit, hajtásait, kérgét is lerágják, sőt előfordult, hogy fiatal ültetésekben és csemetekertekben a csemeték törzsét gyökfő táján teljesen átrágva, azok sorokban heverték, mintha leollózták volna. Ellenük úgy védekezhetünk, ha az ültetéseket, főleg csemetekerteket és azok környékét tisztán tartjuk, úgyhogy e rágesálók búvóhelyet ne találjanak. Ha a körülmények megengedik, célszerű a csemetekertet és ültetéseket mély és meredekfalú árokkal körülvenni és ezek fenekén vízzel félig telt fogóedényeket beásni. A mérgezés körülményes és nagy elővigyázatot igényel s különösen a hasznos húsevő állatokra ebből származható veszélyek miatt nem ajánlatos.

A rovarvilágból ezideig a cserebogár, mezei tücsök és a gyapjas pille (*Liparis* vagy *Ocneria dispar*) okoztak észrevehető károkat.

A cserebogár károsítása és ellene való védekezés közismert.

A mezei tücsök tömeges fellépését és kártételét az elmúlt nyár folyamán már másodízben észleltem.

Mindkét esetben augusztus második felében jelentek meg nagyszámban a kopár és kiégett szikes vidéken oázisként sze-

replő kísérleti ültetésekben, ahol a fiatal és nedvdús hajtások lerágásával, különösen a vadkörte, olajfűz (*Eleagnus*, ang.) és ámorfacsemetéken érzékeny károsítást is okoztak. Ellene szedéssel védekezhetünk.

A gyapjas pille a tiszamenti ártéri erdőkben csak szórványosan és kisebb mennyiségben volt észlelhető, ellene a közismert kátrányozással való védekezés célszerűnek és eredményesnek bizonyult.

A növényi károsítók közül nedves, esős tavaszokon a lisztharmat (*Oidium qu.*) fellépése érdemel említést. Kénporozás és permetezés minden esetben sikerrel jár.

Már ezen néhány gyakorlati megfigyelés alapján is elképzelhető, hogy a fásítások keresztülvitelénél mennyi előre nem látható jelenség és körülmény bekövetkezésével kell számotvetni. Mindezekről részletesebben egy más alkalommal óhajtanék beszámolni, most csupán azt jegyzem meg, hogy itt a Tisza vidékén folyó munkálatok legfontosabb részét képező szikfásítást a gyökérvétel hangzatos és egyszerű jelszavával elintézni nem igen lehet. Mert míg a homokfásítás kérdését a többévtizedes tapasztalat, valamint e téren kiváló szakembereink értékes és eredményteljes munkálkodása már úgyszólván teljesen tisztázta, addig ezzel szemben a szikfásítás még csak a kísérletezések stádiumába jutott; éppen azért a végrehajtás mostani legfontosabb feladata minél több és célszerűen megosztott kísérleti telep létesítése, mert a vidékenként, községenként, sőt még azok határában belül is változó szikes talajok megismerése, azok igényeinek inkább megfelelő fafajok megválasztása és erdősítési módok, valamint szükséges ápolási és védelmi munkálatok helyes megállapítása csak így remélhető.

Gyakorlati szempontból nem a nagy költséget igénylő és különleges eljárásokkal fenntartott, szépen sikerült kísérletek bírnak elsősorban fontossággal, hanem az egyszerűbb, de mégis célravezető, főleg kevés anyagi áldozattal járó és a propaganda célját is szolgáló telepítésektől várható inkább eredmény, mert az itt követett plcsőbb és kipróbált eljárási módok végrehajtását minden fásításra kötelezett ingatlantulajdonostól el lehet várni, sőt meg lehet majd követelni.

Az állam mai nehéz pénzügyi helyzetében ezen fentebb említett kísérleti telepítések csak az arra alkalmas és az ügyért lelkesedő birtokosok és főleg községek bevonásával létesíthetők önkéntes fásítások formájában. S hogy ezúton, habár lassan, de eredményesen közeledhetünk a cél felé, némileg igazolja az a jelenség, hogy a kerületemben már meglehetősen számban létesített ilyen kísérleti fásításokért a közelmúltban egy birtokos elsőrendű elismerő jutalommal, öt birtokos pedig miniszteri elismerőoklevéllel lett kitüntetve, amely körülmény a jövő szempontjából megbecsülhetetlen népszerűsítő hatással van a szomszédos vidék lakosságára.

Sajnos, hogy a gyorsabb és eredményteljesebb munkálkodásnak ezidőszerint igen nagy akadálya az államnak kényszerű és e téren is megnyilvánuló takarékosága; szilárd meggyőződésünk azonban ennek dacára is, hogy az erdészettől megkívánt törhetetlen hit és erős akarattal párosult szívós kitartás biztos záloga már most is a sikernek.

A CELTIS AUSTRALIS természetes települése az alföldi erdőkben.

Írta: Ajtay Jenő ny. min. tanácsos.

Tápiószentmárton (Pest megye) község határában ebecki Blaskovich Aladár nagybirtokos erdejében, 33 éves ákácokban nagyon sok Celtis csemetét találtam. Ezeket senki sem ültette oda, hanem természetes úton telepedhettek meg. Települési helyüktől négy kilométer távolságban az ebecki Blaskovich Aladár kastélyának parkjában, a legyőzhetetlenségéről világhírűvé vált „Kincsem“ versenyló születési istállója mellett vannak hatalmassá fejlődött Celtis fák, melyek bőven termik a magot. Legvalószínűbb, hogy ezekről hordják a szóban forgó ákácokat pihenő- és hálóhelyül használó madarak a Celtis magját és ürülékükkel telepítik be az erdő alját. Nincs kizárva, hogy valahol közelebb is — talán a sőregi uradalomban —